

bibliotecarului

Buletin informativ al Bibliotecii Naționale și al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova

Vitamine pentru inimi

LA ÎNCEPUT A FOST

CUVÂNTUL...

*"La început a fost Cuvântul,
și Cuvântul a fost la Dumnezeu,
și Cuvântul a fost Dumnezeu!"*

Ioan.1:1

Acest verset este cheia de pătrundere a întregii revelații divine, începând de la Geneza până la Apocalipsă! De acest fapt ne convingem definitiv, când găsim, drept confirmare, un șir de alte versete, care susțin acest adevăr, atât în Biblie, cât și în alte cărți sacre. În cartea Șrimad Bhagavatam, una din scrierile sacre indiene, se spune că la începutul creării Cosmosului material (o reflectare, ca în oglindă, a celui spiritual), a fost cuvântul „om”. Vibrația unui singur cuvânt a cauzat marea explozie, Big Bang-ul, ce a dat naștere la o mulțime de galaxii cu milioane de sori, miliarde de stele și planete... Un singur cuvânt Cu un efect atât de mare! Dar să revinem la Biblie. Chiar la prima pagină a Sfintei Scripturi, găsim un verset zguduitor. După ce a creat lumea, Dumnezeu a zis: „Să se facă lumină!” (Gen. cap 1). Deci s-au aprins soarele și milioanele de stele... Ce putere totală Ce măreție virtuoaasă!!! Nu tot așa sunt și cuvintele rostite de gura oamenilor. Dacă un om, fiind într-o cameră întunecoasă, ar zice:

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
SOCIETATEA BIBLIOPHILILOR "PAUL MIHAIL"
organizează la 15 iunie 2005

Zilele V. Alexandry - M. Eminescu
și SYMPOZIONUL "Valori bibliophile -2005,
ediția a XIV-ea".

PE CĂRAREA LUI DESIDERIE

(La centenarul nașterii Avvei Paul Mihail)

Agapa spirituală prilejuită de împlinirea unui veac de la nașterea marelui dascăl duhovnicesc și distinsului cărturar Paul Mihail ar putea avea ca element pornitor evocarea fericitei descoperiri de către sfinția sa, în 1964, a celui mai vechi manuscris slavon al celebrei lucrări „Espejo del religioso”, (1548), tălmăcită pe românește cu titlul „Desiderie sau cărarea către dragostea lui Dumnezeu”. Căci toposul „drumului” a întovărășit dintotdeauna tradiția vieții credinciosului, fiind însă o „invitație doar pentru minte și suflet”, cum remarcă Zamfira Mihail, fiica părintelui, care, atunci când comentează această lucrare face uz de celebra sintagmă a lui Umberto Eco „plimbare prin pădurea narativă”. O călătorie este însăși viața, zice dumneaei, și, nu în ultimul rând, cunoașterea sufletului nostru este, de asemenea, o permanentă scrutare a unui drum spre noi înșine.

Căutarea și îndreptarea de sine într-o apropiere de Dumnezeu au constituit firul călăuzitor, firul de lumină de care s-a ținut cursul vieții lui Paul Mihail. El însuși a fost un Desiderie, a fost Doritorul de Dumnezeu ce caută Dragostea lui Dumnezeu, un Desiderie al cărui tată este A se cunoaște pe sine și pe Dumnezeu Făcătorul, al cărui slujitor este *Dragostea aproapei*. Agapa spirituală închinată memoriei marelui preot

ar putea însemna chiar parcurgerea de către noi, cu sufletul, cu ținerea de minte, cu dragostea de Dumnezeu și de neam, a cărării pe care a mers Desideriul Basarabiei, Paul Mihail, pentru a afla ce este Răbdarea, porțiunea de cale care duce de la biserica Smereniei la palatul Dragostei lui Dumnezeu, în care s-a învrednicit să se afle astăzi sufletul omagiatului.

L-am cunoscut pentru prima dată în 1992 când, în toila reformei BNRM, inauguram Athenaeumul de cultură și credință „Biserica Albă”, formă de activitate cu mare audiență. Diriguitoarea serviciului de carte creștină, care fusese înființat atunci în structura BNRM, doamna Iulia Melnic a avut fericita inspirație de a-l invita pe părinte la una dintre ședințele ateneului, iar prezența și participarea sfinției sale a transformat reuniunea aceea într-un eveniment de neuitat. Am propus atunci să-l alegem președinte de onoare al Athenaeumului și el a acceptat cu bucurie. Din acel moment a rămas atașat de instituția noastră, a mai participat la câteva ședințe, iar în 1995 ateneul a organizat o îngândurată și pomenitoare ședere împreună cu ocazia împlinirii a nouăzeci de ani de la nașterea părintelui, trecut de curând (în octombrie 1994) la cele veșnice.

Se interesa mereu de noi, ne trimitea scrisori și cărți. Citez din epistola trimisă la 1 ianuarie 1994: „Bindecuvântează Doamne cununa Anului Nou care a sosit! Bindecuvântează, Părinte al Luminilor, pe întâiul stătător al Bibliotecii Naționale și pe ostenitoarele care îndrumă și luminează poporul doritor de carte. Harul Domnului să vină peste Athenaeumul de cultură și credință „Biserica Albă”. Istoria a așezat de cincisute de ani Valea Albă, locul de martiriu al ostașilor lui Ștefan cel Mare, ca loc de sfințenie asemănătoare cu „Biserica Albă”. Legătura tainică între „Biserica Albă” cu biserica de la Valea Albă ce-i zice Războieni să rămână un simbol. Rostindu-le acestea, smerenia mea vine la voi cu pași mărunți, că am ieșit din spital, pentru inima care ostenindu-se

mult în trecut, acum vrea să încezeze, și așa Vă zic: Hiritisire caldă și urări de sănătate, bucurii, bărbăție, succese în munca voastră, fericire și mulți ani cu toată familia. De va vrea Domnul, voi veni la lăcașul vostru de cultură, voi aduce tipărituri, voi strânge mâna fiecăruia, voi îmbrățișa pe fiecare mulțumindu-vă pentru titlul de onoare acordat în anul 1992 și pentru munca voastră de la bibliotecă...”

Nu a reușit să ne mai viziteze...

Scrisorile alese ale părintelui, dimpreună cu fondul Athenaeumului „Biserica Albă” se numără printre „odoarele” ce le are în colecțiile sale BNRM. Ca și cărțile și revistele ce ni le trimitea periodic: tomurile de „Revue des études sud-est européennes”, și ale anuarului Institutului de Istorie și Arheologie „A.D.Xenopol” în care au fost publicate unele studii ale sale și ale fiicei, jurnalul, cărți cu autograf din colecția sa, la care ținea mult, ca de pildă „Imnele Țării Românești” de Ioan Alexandru. Sunt vestigii care mărturisesc despre felul de a fi și a gândi ale duhovnicului și cărturarului, pentru care slujirea ortodoxiei însemna și slujirea neamului. În virtutea acestui lucru, cercetările sale teologice nu se despart de investigațiile „laice”, mai cu seamă în domeniul istoriei, arheologiei și în special în acela al bibliologiei. Lucrarea „Acte în limba română tipărite în Basarabia 1812 - 1830 precedată de Bibliografia tipăriturilor românești din Basarabia: 1812-1830”, la care a trudit împreună cu fiica Zamfira, constituie una din pietrele de temelie, din monadele templului bibliologiei noastre. Așijderea sunt și reflecțiile sale despre lectură, în special despre acel fel de citire care în limbajul duhovnicesc se numește „lectură la chilie”, precum și numeroase studii și cercetări ținătoare de istoria cărții și a tiparului.

Părintele Paul Mihail a fost și rămâne unul din părinții spirituali ai Basarabiei, bătându-ne cărarea spre împlinirea noastră creștinească și de neam.

Alexe RĂU

Pavel BALMUȘ, președintele Societății Bibliophililor „Paul Mihail” din Moldova

În sfârșit „Miracolul eminescian” se... produce. Cu acest gând-constatare te alegi, după ce faci cunoștință cu recenta și monumentală ediție: „Academia Română

/ Manuscrisele / Mihai Eminescu. Ediția coordonată de Eugen Simion, președintele Academiei Române, Editura Enciclopedică, București, 2004”. Evident, acesta este titlul general al prezentei ediții; această (primă) foaie de titlu este încadrată de 3 fotoportrete ale lui M.Eminescu (la vârsta de 19 ani și din anii maturității). Pe cotorul cărții citim: Mihai Eminescu; [ms.nr.] 2254, apoi cifra: 1 (Vol.?) Iar alături, pe orizontala copertei „tari” a ediției, sunt tipărite, în două rânduri, concretizările: „Eminescu / Academia Română / Editura Enciclopedică, Volumul 1”. Precum era de așteptat, urmează și foaia de titlu (a vol. întâi): „Manuscrisul / Mihai Eminescu/ vol.1: / Manuscris românesc 2254 / 448 f.; 34,5 x 21 cm. / Biblioteca Academiei Române”. Iar ceva mai jos, pe aceeași foaie de titlu, cu litere cursive, se precizează: „Manuscrisul cuprinde creații ale poetului Mihai Eminescu din perioada studiilor și din perioada ieșeană (1866-1878)...”

Întrucât nu ne-am propus să transcriem în întregime această „specificare” din partea de jos a foii de titlu, ținem să prezentăm, măcar, structura acestui prim volum din ediția „Manuscrisele Mihai Eminescu...” (preconizate în 23 de volume, în total), volum conținând următoarea paginăție: VII-IX, unde este reprodus un „Cuvânt înainte, de acad. Eugen Simion”; X-XI, cu o fragmentară „Introducere la Miracolul Eminescian”, de Constantin Noica; filele (cu pagini *recto* și *verso*): 1-457 (precum au fost numerotate la B.A.R., încă la 1902-1904, adică

ÎN SFÂRȘIT, "MIRACOLUL EMINESCIAN" SE... PRODUCE

914 pag.; pe urmă: pag.2-4, cu un fel de „postfață” a lui Gabriel Ștrempel („Manuscrisele lui Mihai Eminescu”); pag.5-14, cu un „Plan editorial, de Gabriela Dumitrescu” și pag.15, „În loc de colophon, de Mircea Dumitrescu” (din partea Editurii Enciclopedice).

Până una-alta, desprindem din „Cuvânt înainte” al dlui Eugen Simion asigurările și „calculele”, puțin cam optimiste: „...publicăm, [așa] dar, primul dosar din seria manuscriselor Eminescu... Când pornești un proiect în cultură, îți pui, inevitabil, întrebarea când (sic!) vei putea să-l închei... Cu mijloacele tehnice de azi, cele aproximativ 14.000 de pagini (mai concret v. însă la G.Ștrempel, p.3) ar putea fi scanate și tipărite, cu aproximație, nu în doi, nici în 15 ani [precum aprecia, cândva, Constantin Noica?], ci doar în cinci ani, este posibil...” Și pentru că l-am amintit, între paranteze, pe dl. Gabriel Ștrempel (referitor la numărul paginilor de manuscrise eminesciene de la B.A.R.), este cazul să reproducem, chiar aici, fragmentul în cauză: „...Tezaurul eminescian păstrat la Biblioteca Academiei se ridică astăzi la 15.478 pagini, în afara scrisorilor și a unor documente de arhivă [probabil, îndeosebi cele din alte locuri de păstrare din Țară...].”

În linii generale, atât amintitul „Cuvânt înainte” (de E.Simion), cât și „postfața” dlui G.Ștrempel („Manuscrisele lui Mihai Eminescu”) sunt bine întocmite, strict necesare prezentului volum, pe alocuri completându-se sau reluând niște mai vechi constatări-aprecieri... Zicând acest lucru, avem în vedere, în primul rând, „modalitatea” cum au ajuns, poate cu oarecare întârziere, manuscrisele eminesciene la B.A.R., transmise, trimise (prin intermediere), și nu aduse, prezentate „festiv” ori „oficial” la Academie, de către Titu Maiorescu. Prin urmare, acestui Om de cultură și spirit („critic”) îi datorăm recunoștință (pentru această „grijă”... dezinteresată de adevărat intelectual), dar suntem în drept să-i adresăm, desigur „postum”, peste multă-multă vreme, și niște întrebări-„nedumeriri”, de tipul: cum a intrat, bunăoară, în posesia acestei „moșteniri”? de ce a retransmis-o Academiei Române, pe aceasta, atât de târziu etc., etc.

Să cităm, de exemplu, încă o dată, din textul lui T. Maiorescu (din 25 ianuarie 1902), care pare a fi mai curând un mesaj, și nu o declarație publică: „De la Mihail Eminescu posed, dăruite mie în diferite ocazii, multe manuscrise, parte poezii publicate, parte încercări, fragmente și variante de poezii nepublicate, parte studii, traduceri și articole în proză. Toate aceste manuscrise, așa cum se află: în cărți cartonate, în caiete cusute și în foi volante, vi le trimit (subl.n. – P.B.) alăturat și le dăruiesc, la rândul meu, Academiei Române...” Or, să dai crezare orbește unor astfel de „mărturisiri” – „mărturii”, ar echivala cu ignorarea (din neglijență, slabă... informare?) a recentelor publicații, aparținând, bunăoară, lui Nicolae Georgescu: „A doua viață a lui Eminescu” (București, Europa Nova, 1991) sau „Moartea anumă a lui Eminescu: 1883-1889” (Chișinău, Cartier, 2002), unde se expune, ipotetic (și... interogativ) „modul” cum a „obținut” T. Maiorescu manuscrisele eminesciene, chipurile, pentru a scoate viitoarea ediție a „Poeziilor” acestuia, în 1883-1884...

Ăpropo, continuăm să nu ținem cont, în același sens, nici de extraordinara carte (apărută încă în 2000, la „Polirom”-ul ieșean). „Dulcea mea doamnă, / Eminul meu iubit. Corespondență inedită Mihai Eminescu - Veronica Micle”, ediție din paginile căreia desprindem un fragment revelator din mesajul eminescian (din 8 febr.1882), adresat Veronicăi – „Mo-moți”: „... Titus îmi propune să-mi editez versurile și am și luat de la el volumul 1870-71 din „Convorbiri”, unde stau „Venere și Madonă” și „Epigonii”. Vai, Muț, ce greșeli de ritm și rimă, câte nonsensuri, ce cuvinte strani! E oare cu puțință a le mai corija, a face ceva din ele? Mai nu cred, dar în sfârșit să cercăm...” (pag.110).

După umila noastră părere, M. Eminescu nu s-a „grăbit” să revadă poeziile sale (deja publicate, în „halul” sesizat de el însuși), ci a restituit amintita revistă aceluiași T. Maiorescu; acesta, însă, la rândul-i, n-a renunțat la ambițioasa-i idee de a întocmi poezii eminesciene, acum, probabil, încolțindu-i și gândul de a intra în posesia originalelor manuscrise...

„Să se facă lumină” - nu se face!
Pentru că numai
Cuvântul lui Dumnezeu
este atotputernic și absolut.
Apostolul Ioan a înțeles ce
putere extraordinară are
Cuvântul lui Dumnezeu
și ne scrie în continuare:
„Toate lucrurile au fost
făcute prin El...”

„El”, deci, este o Persoană Divină.
În cap 1, versetul 14 Ioan scrie:

„Și Cuvântul s-a făcut trup,
și a locuit printre noi,
și a locuit printre noi,
plin de har și de adevăr.
Și noi am privit la slava Lui,
o slavă întocmai ca slava
singurului născut din Tatăl. (...)”
În versetul 16 scrie:

„Și noi toți am primit
din plinătatea Lui,
și har după har,
căci Legea a fost prin Moise,
dar harul și adevărul
au venit prin Iisus Hristos”.
Deci, iată cheia (!)
întregii Revelații:

Iisus Hristos! El este Cuvântul!
El este Creatorul, El este Mesia!
El a venit pe pământ
și a locuit printre oameni,
plin de har și de adevăr!
Ioan Botezătorul,
fiind întrebat de iudei
dacă este Mesia, el a negat
arătând spre Hristos:
„...El este Acela” (In 1:30).

Tot acolo, în vers. 10-12, Ioan scrie:

„El era în lume și
lumea a fost făcută prin El,
dar lumea nu L-a cunoscut.
A venit la ai Săi
și ai Săi nu L-au primit.
Dar tuturor celor care L-au primit,
adică celor care cred
în Numele Lui,
le-a dat dreptul să se facă
copii ai lui Dumnezeu!”
Împăratul David în Ps. 33,
vers. 4,

cânta de bucurie:

„Cuvântul Domnului
este adevărat!”

Iar în Ps. 56, vers. 4 exclama:

„Eu mă voi lăuda cu Dumnezeu,
cu Cuvântul Lui”.

O, Doamne,

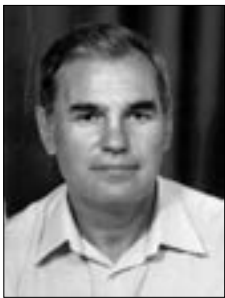
Cuvântul Tău este minunat!

Cuvântul Tău ne dă

speranța vieții veșnice!

(Va urma)

Valentina GĂLUȘCĂ

Ion MADAN, dr.conf.,
Universitatea de Stat
din Moldova

O VIAȚĂ CU CALIFICATIVUL

Licențiat în teologie, părintele absolvește și secția de istorie a Facultății de Litere (Universitatea din Iași), iar în 1945 mai susține și doctoratul (tema: "Ctitorii românești către locurile sfinte și popoarele vecine"), după care devine doctor în teologie cu specialitatea "Istoria Bisericii".

Promotor al culturii și spiritua- lității românești, Paul Mihail a fost un venerabil preot, dar și un mare cercetător - istoric și bibliograf, - din 1928 și până la sfârșitul zilelor a publicat peste 400 de studii, arti- cole, recenzii, documente, note în volume și în publicații din Româ- nia și din străinătate, începând în 1928 cu studiul "Despre bibliotecile parohiale" și ajungând în 1993 la "ACTE ÎN LIMBA ROMÂNĂ TI- PĂRITE ÎN BASARABIA". Sensul major al acestei îndelungate și vaste activități îl constituie investigarea și punerea în circulație a unui imens material documentar referitor la istoria românilor de pretutindeni, material în majoritate căutat și de- pistat în arhivele și bibliotecile din străinătate: documente medievale manuscrise (slave, grecești, româ- nești) și carte veche românească. Părintele Paul Mihail a fost, de fapt, acel "prim român" care a realizat ipoteza ce s-a dovedit a fi justă, și anume că depozitele de documente din Europa de Sud-Vest și Meditera- rana Orientală trebuie să cuprindă un număr neașteptat de important de izvoare din trecutul poporului român.

Cel mai vechi document desco- perit de cercetător este Hrisovul lui Alexandru cel Bun din 6 ianuarie 1406, prin care domnul dăruiește mai multe sate mănăstirii Bistrița. "Când am dat de el... cu dreapta îmi făceam cruce, iar cu stânga îl strângeam la piept..." mărturisese părintele.

Prima lucrare a lui Paul Mihail s-a numit "OPT DOCUMENTE MOLDOVENEȘTI DINAINTE DE ȘTEFAN CEL MARE" și a fost tipărită în revista ieșeană "Cercetări

istorice" (1933). Peste un an aceeași publicație înserează studiul "DOCU- MENTE GĂSITE LA CONSTANTINO- POL (1642-1755)". Aceste apariții au semnalat afirmarea unui savant serios, bine instruit, deci, capabil să aprecieze la justa valoare documen- tele pe care le descoperă fie chiar și din voia întâmplării.

Ceea ce s-a confirmat cu pri- sosință prin activitatea ulterioară a neobositului părinte, iată ce lu- crări au mai apărut în următorul deceniu cu semnătura preotului Paul Mihail: „Album de documente moldovenești din veacul al XV-lea, "Registrelle actelor moldovenești din arhiva de la Constantinopol a Sf. Mormânt", "Documente și zapise moldovenești de la Constantinopol", "Documente inedite ale cancelariei moldovenești din veacul al XVI-lea din arhiva metocului Sf. Mormânt de la Constantinopol".

Importanța acestor documente, care provin din Bulgaria și Grecia, din Serbia și Turcia și reflectă cinci secole de istorie românească, este clară chiar și pentru un nespe- cialist. Cât privește cercetătorii de domeniu, foarte mulți din ei le-au preluat și le-au aplicat în studiile lor, subliniind o dată în plus nepre- țuita lor valoare.

Se cere de menționat că Paul Mihail cunoștea greaca și slavona, iar pe lângă ele, și câteva limbi vest- europene. Anume prin aceasta se explică faptul că a reușit să identifi- ce și să publice texte foarte variate, după cum am spus, împrăștiate prin multe țări. Am în vedere traducerea în română a "Leastviței" alcătuită de Varlaam, "Arhieraticonul român" din 1705, manuscrisul din 1814 al "Predicilor" lui Antim Ivireanul, și, mai ales, o copie a manuscrisului *Cronicii lui Ioan Neculce*, copie făcută chiar de nepotul marelui nostru înaintaș, ieromonahul Ioa- saf Luca. Ea reprezintă o dovadă a circulației scrisului românesc și e considerată unul dintre cele mai prețioase patrimonii de la Neculce. A fost editată în 1980 la București

Multă vreme nu-l cunoșteam, nu-i știam nici numele. Ne cunoștea în schimb el. Pentru că era țărână din țărâna noastră. Este vorba de preotul Paul Mihail, urmaș al unui neam de răzeși și preoți, pământean de-al nostru născut la 29 iunie 1905 în Cornova din județul Orhei (as- tăzi raionul Ungheni). Rămânând orfan la vârsta de 3 ani, a crescut și face școală la mănăstirea Hârjău- ca, apoi la Seminarul Teologic din Chișinău. Se înscrie după aceasta la Facultatea de Teologie din Iași cu sediul la Chișinău și în 1930 susține teza de licență cu calificativul "Mag- na cum laudae", acordându-i-se o bursă pentru a-și continua studiile în mai multe centre sud-est-euro- pene (Iugoslavia, Bulgaria, Muntele Athos din Grecia, Istanbul). A și re- marcat această fericită perioadă din biografia sa în *Jurnalul călătoriei de studii în sud-estul Europei* (editat, de altfel, în 1990 la București).

În 1933, căsătorindu-se, Pauf Mi- hail e hirotonit diacon la „Catedrala din Chișinău, apoi devine preot la Soborul Vechi (al Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil). În 1944, în urma desfășurării operațiilor militare, ca și multe alte fețe bisericești, este nevoit să-și părăsească baștina și se refugia- ză peste Prut. Despre acest trist eve- niment scria pe atunci, "cu lacrimi în inimă", în ziarul "Moldova": "...Au rămas răzeșii harnici și evlavioșii, cu bogatul suflet și cu zapisurile vechi ascunse în podul caselor... A rămas doina noastră melancolică și plină de jale a codrenilor și plugarilor... A rămas limba... A rămas pământul... A rămas Dumnezeu..."

“MAGNA CUM LAUDAE”

și retipărită la Chișinău în colecția “Moștenire” (1993). În acest context s-ar cuveni menționate și alte două lucrări editate de savant: “Catalogul manuscriselor slave din colecții particulare din Moldova” și “Catalogul manuscriselor românești din biblioteca Mitropoliei Moldovei”.

În 1940, sub auspiciile Academiei Române, a văzut lumina zilei monumentală lucrare bibliografică a savantului “TIPĂRITURI ROMÂNEȘTI ÎN BASARABIA DE LA 1912 PÎNĂ LA 1918”, ea constituind o continuare și o completare a operelor lui Ioan Vianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu și Alexandru David.

După aproape patru decenii și jumătate, Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie “A.Xenopol” din Iași publică seria de “Contribuții la bibliografia românească veche” (1984-1988). Majoritatea tipăriturilor menționate în “Contribuții...” sunt descoperite și publicate pentru întâia oară, fiind însoțite și de copii fotografice.

În calitate de secretar al Comisiunii Monumentelor Istorice și Bisericești, Paul Mihail a călătorit prin mai multe părți ale provinciei. Vocația de cărturar l-a îndemnat să adune însemnări vechi, să semnaleze cărți românești bisericești. A cercetat întreaga bibliotecă a Muzeului Societății Istorico-Arheologice Bisericești și biblioteca casei Mitropoliei din Chișinău (de altfel, ambele nimicite în mod barbar de trupele rusești în retragere în iulie 1941). Ca rezultat, avem mai multe studii, printre care “Cărți bisericești, manuscrise și icoane din Basarabia” (1940), un document elocvent al continuității românismului în Basa-

rabia. O deosebită importanță cognitivă o are și lucrarea “Răspândirea tipăriturilor românești în Basarabia în a doua jumătate a sec. al XIX-lea”.

O simbioză a impresionantelor calități de istoriograf și bibliograf ale preotului doctor avva Paul Mihail este vol.1 de “Acte în limba română tipărite în Basarabia (1812-1813)”, precedate de “Bibliografia tipăriturilor românești în Basarabia (1812-1830)”, ediții pe care le-a pregătit împreună cu fiica sa, doamna Zamfira Mihail, și care au apărut la Editura Academiei Române (1993). Cea dintâi este o lucrare unică prin conținut și metodologie, ceea ce și

cei setoși de a cunoaște istoria neamului, cât și istoria unor valoroase cărți, manuscrise, mănăstiri, biserici, viața unor fețe bisericești, demult trecute în lumea celor drepți. Lansarea cărții a avut loc la Chișinău cu prezența autorului, pe atunci în vârstă de 88 de ani, plin de dorința să continue a munci, adică a căuta, a găsi, a cerceta și a scrie. După cum mărturisesc apropiații dumnealui, și ultima sa zi a început-o tot la masa de scris, având, ca și pe parcursul întregii vieți, un program de activitate bine definit. Era o zi a lui octombrie 1994' Vara aceasta, la 29 Iunie 1995, preotul și savantul Paul Mihail ar fi

rotunjit 90 de ani. Cu acest prilej, Biblioteca Națională din Moldova i-a închinat o tulburătoare serată comemorativă.

Luată în ansamblu, opera lui Paul Mihail contribuie la cunoașterea mai îndeaproape a sufletului poporului român din Basarabia, atât de mult ignorat și de aceea atât de des expus unor aprecieri greșite și falsificate. Avva Paul Mihail și-a consacrat activitatea și, în fond, întreaga viață scopului de a

argumenta documentar romanitatea Basarabiei. Dan Simonescu constata pe bună dreptate: “Câți au făcut un asemenea gest de mare însemnătate istorică, culturală, prin care istoria poporului nostru să fie îmbogățită cu asemenea documente prețioase? Eu nu cunosc pe altcineva, dedicat cercetării științifice și înzestrat cu atâta generozitate folositoare culturii românești. Paul Mihail este o comoară pentru cultura românească”.

Articol retipărit din revista „Moldova”, nr. 7-12, 1995.

Primii licențiați ai Facultății de Teologie din Chișinău, 1926-1930, printre care au fost și Paul Mihail și Nicolae Ioniță, despre care scriem în acest număr și ale căror articole le retipărim.

explică faptul că a fost distinsă de Academia Română cu prestigiosul premiu “E.HURMUZACHI”.

Ca un gest de recunoștință a noastră, pământeni dumnealui, poate fi considerată apariția în 1993 la Chișinău a culegerii de studii intitulate “Mărturii de spiritualitate în Basarabia”. Dincolo de utilitatea lor documentară, aceste însemnări dețin o puternică încărcătură emoțională care vine, bineînțeles, din sufletul celui ce semnează volumul. Autorul a intenționat să-i ajute pe

MISIONARUL NICODIM IONIȚĂ

Patriarhul Nicodim Munteanu afirma în anii '30: "clerul monahal este armata de geniu a Bisericii". (...) Când ne gândim la trupele specializate în executarea lucrărilor de fortificații, de drumuri și poduri, afirmația pare șocantă. De la Sfinții Părinți încoace cele mai vechi preocupări ale ascetului sunt ascultarea, sărăcia și castitatea - cele trei voturi monahale, pentru respectarea cărora el duce un război mare, dar nevăzut.

Câțiva dintre absolvenții Facultății de Teologie din Chișinău, și anume cei care au dat măsura nivelului intelectual al societății basarabene interbelice, au vestit aici o epocă de eroism creștin în sensul invocat de Patriarhul Nicodim. Au fost călugării noștri misionari, pe care i-am putea numi "îngeri în armură", unii ca Nicodim Ioniță și Antim Nica, școlii și prin străinătăți, alții ca Paulin Lecca, ieșiți din mănăstiri cu aspru regim de asceză ca cel de la Frăsinei. Mulți au citit, poate, fascinantul jurnal de misionar scris de basarabeanul Paulin Lecca, în Transnistria anilor 1941-1943 și tipărit recent cu titlul "De la moarte la viață". Este însă prea puțin cunoscută opera și activitatea misionară a arhiepiscopului Antim Nica și mai ales a protosinghelului Nicodim Ioniță, mort pe front la vârsta de 36 de ani.

Nicodim Ioniță (tot el este și Nicolae Ioniță) s-a născut în satul Vintilă Vodă, jud. Buzău, din părinții Moise și Măria Ioniță. La 31 iulie 1905 a fost botezat la biserica "Sf. Nicolae" din sat de preotul Ștefan Georgescu (...)

În 1917 devine elev la Seminarul Teologic din Buzău. Aici se împrietenește cu Vasilescu Lăudatu care a lăsat pagini inspirate despre personalitatea lui Nicolae Ioniță și despre atmosfera creștină ce învăluia Chișinăul anilor '20. (...)

În 1925, absolvind seminarul, în loc să urmeze hirotonia în preot, se face învățător în Basarabia, în satul Chițcani, unde se afla o școală primară pe teritoriul mănăstirii Noul Neamț din aceeași localitate. Mulți nu au înțeles ce l-a determinat să aleagă această margine de țară și această mănăstire, fiică a vechiului Neamț, răsărită pe malul Nistrului la jum. sec. al XIX-lea. Poate l-a atras biblioteca, de o inestimabilă valoare, moștenită de la mănăstirea-mamă, poate o vocație de misionar îl mâna în vecinătatea românilor transnistreni din RASSM, rămași în prizonieratul puterii sovietice.

În toamna anului 1926 se înscrie la Facultatea de Teologie, înființată la Chișinău. Peste câțiva ani și Vasilescu Lăudatu se îndreaptă ca spre "Damascul descoperirilor mele". Îl înfiorau aici sunetele clopotelor și ritmica de toacă, "sunete ce se învălătuceau împrejurul catedralei, peste grădina soborului (...). Este incredibil, dar grăuntele de lumină al candeliei putea fi văzut pe atunci în fiecare magazin, cafenea, restaurant din Chișinău. La Facultate profesorii și studenții nu numai învățau, dar și trăiau teologia. Pe locul vechiului seminar, înălțat de o "energie ardeleană" cu numele Gavriil Bănulescu, ministrul Ion Petrovici, ctitorise Facultatea de Teologie, "o biserică cu două altare", din care se aștepta să răsară noi Varlaami, Dosoftei și Șaguni ai neamului.

Nicolae Ioniță a avut foarte mulți colegi în 1926. Din cei 140 înscriși, 76 erau auditori, mulți dintre ei preoți în floarea vârstei, în 1930 printre cei 28 de absolvenți îi

găsim pe Paul Mihail, N. Ciudin, E. Agapiev, Gh. Madan, diac. T. Simionov, pr. C. Moraitachis, Gh. Marinescu, P. Manole, pr. C. Rughinov, C. Murea, Gh. Neaga, A. Luțcan, Veniamin Solstițchi, Laura Scriban, Mina Țăruș, A. Galațchii, A. Mârza, N. Gheldun, I. Antonovici ș.a.

Analizând personalitatea lui Nicolae Ioniță, meditam asupra cuvintelor lui L. Vasilescu: "Deși destul de tânăr, avea o așezare sufletească și un calm care te dezarma".

În anii de studenție a continuat să fie învățător, dar în comune mai apropiate de Chișinău. La Colonița exista o biserică din 1914, iar parohia cuprindea 9 cătune: Ciocana, Togatin, Buga ș. a. În presa vremii s-a scris despre sfințirea locului de biserică la Buga în ziua de 26 octombrie 1930, cu participarea Mitropolitului Gurie ș.a. (...)

În 1930 debutează în revista "Luminătorul" cu teza de licență "Convertirea Sf. Ap. Pavel", studiu istorico-exegețic remarcabil, ce descoperă pregătirea serioasă a viitorului misionar ortodox român. Tot atunci obține prin concurs o bursă la Strasbourg. A păstrat o vie recunoștință profesorilor săi de la Chișinău, care prin munca lor de Sisifi erudiți, vor scoate o nouă ediție a Bibliei și vor pregăti ostași ai Duhului pentru ridicarea vieții monahale la înălțimea aspirațiilor spirituale cultivate din facultate, înainte să plece la Strasbourg. Îl sfătuiește pe L. Vasilescu să-și continue studiile la Chișinău, unde va întâlni "profesori de talie superioară, oameni de știință și de inimă". Prietenul său se conformează și rămân în corespondență, astfel păstrându-se prețioase informații referitoare la perioada 1930-1935. timp în care Nicolae Ioniță și-a făcut studiile în străinătate. După doi ani de studii la Strasbourg, tânărul pleacă în Belgia, apoi la Paris, unde se afla și basarabeanul Antim Nica (viitorul Arhiepiscop al Dunării de Jos) cu o bursă pentru filosofie. Arhiva Arhiepiscopului ar putea să conțină material interesant despre această perioadă, cu toate că Antim Nica a repetat de multe ori că prietenul său Ioniță era atât de mare, încât de câte ori pune mâna pe condei să scrie despre el, nu putea așterne nimic. La Paris au stat împreună la o gazdă și au urmat cursuri la Institutul Teologic înființat de N. Berdeaev și S. Bulgakov.

Societatea "Saint Serge et Saint Alban" îl ajută să facă unele cercetări și în Anglia, în toți acești ani este prezent în revistele "Luminătorul", "Misionarul" de la Chișinău, cu articole la rubricile "Cronică internă", "Cronică externă", "Din viața Bisericii Ortodoxe de peste hotare", "Din viața celorlalte biserici și confesiuni creștine", "Cărți, reviste, bibliografii". Alături de N. Ioniță, apar și articole semnate de Al. Nicov, Al. Scvoznicov, C. Grumăzescu, Gh. D. Buisuic, D. Buzatu, M. Vasilache, Antim Nica. Ei alimentau revista "Misionarul", alături de teologii ruși, cu materiale vii din actualitate.

Călătoriile de studii din străinătate ale lui N. Ioniță nu se puteau încheia fără o vizită la Muntele Athos, unde este tentat să se călugărească. N-a vrut însă niciodată să fie un dezertor din viața socială și națională a poporului său, crez afirmat în cartea sa «Voluntarii Domnului» tipărită în 1936 la Chișinău. Astfel se explică, probabil, hotărârea lui Nicolae Ioniță de a intra în monahism la Noul Neamț pentru a fi de folos în țara lui. Postul de învățător la școala din s. Chițcani îl aștepta. (...)

(...)

În 1936 Nicodim Ioniță tipărește la Chișinău în "Biblioteca misionarului ortodox" două cărți: "Voluntarii Domnului" și "Ortodoxia în Occident"...

În 1938 era protosinghel și superior al Mănăstirii Antim, unde se aflau numai călugări studenți și unde apărea revista «Glasul parohiei». Ca un preot instruit considera că monahismul numai așa poate fi revigorat: printr-o pregătire continuă intelectuală, teologică și științifică, precum și prin restabilirea vechii rânduiei a slujirii cu dragoste și rugăciuni. (...)

În 1941 scoate la Mănăstirea Antim cartea "Formarea preotului după hirotonie" (...)

"Era mare și puternic până a fi exemplu celor mici, plin de gânduri și fapte frumoase, încât uimea pe cei mari" scria S. Turcu în "Luminătorul" (1943). În 1940, tot în colecția "Biblioteca misionarului", nr. 20 de la Chișinău, îi apare cartea "Îndrumări pentru viața creștină". Tot aici, în 1940, se tipărește și studiul său "Vechiul Testament își mai are loc în Biblie?"

Mircea Păcurariu îl consideră pe Nicodim Ioniță "o mare speranță a teologiei românești".

Avea 36 de ani, 19 septembrie 1941, când a plecat pe front "voluntar al Domnului", confesor pe lângă Regimentul 38 Artilerie, condus de colonelul Traian Tetrat.

A avut o duhovnicie vrednică de toată lauda și admirația. Cum i s-a prevestit cu ocazia tunderii în monahism, de la lumânarea lui, ca în noaptea învierii, s-au aprins luminile credinței în negura comunismului peste Nistru, Bug, Nipru până la Marea Azov și Donețk. (...) «A fost un vrednic slujitor al Domnului, readucând la Sf. Biserică creștină mii de suflete, botezând prin toate orașele și satele pe unde a trecut". "Curentul" publică un mesaj asemănător, însoțit de o fotografie a mormântului său. Revista "Arma cuvântului", nr. 4-6 din 1942, ce apărea la Bălți, dă mai multe detalii în articolul "Protosinghelul Nicodim Ioniță, mort pentru patrie" semnat de diac. Costache I. Paiu.

La 21 martie 1942, pe un ger de 29 de grade a fost înmormântat în orașul Pavlograd. "Rușii se închinău ca la moaște sfinte în fața sicriului. Era atâta lume, încât a trebuit să luăm măsuri de ordine", scrie pr. Tănăsioiu. Un cor minunat, alcătuit din doi preoți ruși, un diacon și un preot român a servit prohodul. Au rostit cuvântări preotul rus și colonelul T. Tetrat, preotul rus, mulțumindu-i pentru îndrumări și pentru străduința protosinghelului la reînființarea grabnică a Mitropoliei Ortodoxe din Kiev. A fost înmormântat în cimitirul bisericii, în partea rezervată ctitorilor.

Articolul necrolog semnat de diac. C. Paiu conține o expresie, care amintește de fenomenul spiritual declanșat la Mănăstirea Antim după 1945 - "Rugul Aprins": "În slujba crucii Nicodim ardea ca un rug viu"... "Când mă gândesc la viața lui nici nu-mi pot închipui că ar fi putut muri altfel, decât ca un martir".

Exemplul vieții lui nu-ți permite, în situații similare, să te lași doborât de valorile vieții. Nicodim Ioniță a luptat cu prejudecățile și indiferența, plecând după absolvirea Seminarului Teologic la Noul Neamț, pe Nistru, ca învățător pentru copiii basarabeni. A luptat cu inerția teologilor în domeniul interconfesional, aflându-se la studii în Occident. A intrat în războiul nevăzut, ducând o viață curată de călugăr. A luptat cu dușmanii crucii și ai țării în 1941 și 1942.

Nina NEGRU

CETĂTENIE ACADEMICĂ

În vara anului 1926, când terminam studiile seminariale, o chestiune importantă se discuta în toată țara: „înființarea unei facultăți de teologie în capitala Basarabiei”. Dorința de a înainta în studiul superior al teologiei, tinerețea mea cu dorul de a gusta și eu „o viață de student”, gândul de a mă forma mai bine pentru orientările sociale, toate acestea îmi frământau sufletul și coincideau cu evenimentul nașterii acestei facultăți de teologie la Chișinău. Atunci gândul mi s-a îndreptat spre aceste locuri unde aveam să-mi urmez cursurile mai târziu. Am trecut cel dintâi Prutul, dintre noii ucenici cari veneau din vechiul regat; înaintea chiar și celor ce „aveau să aducă solia cărții asemenea lui Gheorghe Lazăr”. Această venire însă avea să-mi înfățișeze o lume întreit nouă și necunoscută: a științei superioare sufletești, a unei științe românești pe care n-o cunoscusem niciodată decât din istorie și geografie și mai ales o lume a sufletului moldovenesc și aceasta încă necunoscută. La prima înfățișare, mi s-a prezentat Moldova dintre Prut și Nistru cu șanurile ei bogate și fecunde, cu șesurile ei așternute cu covoare de verdeață, cu dealurile încărcate cu struguri și livezi bogat încărcate cu fructe. Nu puteam însă să zăbovesc cu aceste admirații căci într-un timp foarte scurt îmi apare înaintea Chișinăul care se întindea leneș pe un loc înclinat asemenea unui uriaș culcat cu fața-n sus, având sub cap câteva perini mici. A doua zi trebuia să-mi caut o orientare și un îndrumător în acest întins oraș cu străzi largi, cu clădiri ca tăiate din blocuri de piatră, cu public liniștit și domol. Ctitorul așezământului nostru și aghiotantul lui de luptă pentru această idee, care era să devină mai târziu profesorul meu, mi-au fost îndrumători și sprijinitori.

Era necesar însă să-mi cunosc și pe viitorii mei colegi din Chișinău.

Erau într-un armistițiu cărturăresc. În sălile lor de cursuri m-am prezentat, dar ce dezamăgire pe mine! Ei nu dezbrăcaser încă ținuta seminaristului cu haine închise și mai aveau să treacă și examenele de diplomă. În recreație pe săli, în dormitoare, la masă era o atmosferă ca la vacanță: cântau puternic, dansau, unii citeau. Au trecut examenele și de aici au început a fi lăsate unul câte unul vestoanele de seminarist și locul lor îl lua ținuta studentului. Colegii vin din toate părțile țării, ne cunoaștem și pretutindeni e o bucurie de nedescris.

Entuziasm cât vrei, vioișia tinereții, frățietate și o solidaritate care ne făcea să pășim la orice acțiune cu cel mai mare curaj. Urmează un șir de șezători literar-artistice, culturale pentru formarea noastră îndrumată de cei ce erau aproape de vârsta noastră și care căutau să ne orienteze în noua viață academică, serbări în afară, turneuri de propagandă culturală prin satele Basarabiei și așa ne înfățișăm publicului de la orașe și populației românești de la sate. Vine timpul de pregătirea noastră personală și de instrucție teologică. Dar nu e bibliotecă și cursurile se țin în mod neregulat din cauza nesfârșitelor dispute între cei mari, dacă trebuie

lăsat în acest loc, sau dus dincolo de Prut, așezământul nostru de cultură teologică. Și au fost așa de aprinse discuțiile pe această temă, încât dacă facultatea noastră ar fi fost pusă pe roate, apoi ea ar fi făcut câteva drumuri între Iași și Chișinău. Aceasta a fost a doua pricină după bibliotecă, care a făcut ca noi să zăbovim în ce privește pregătirea noastră de teologi. Ne-am dat seama atunci că suntem, noi studenții o serie de sacrificiu și am strâns rândurile cu profesorii. Astfel lucrul a putut fi dus mai ușor și iau naștere atunci biblioteci pe specialitatea fiecărei catedre, biblioteca centrală se îmbogățește, noi urmăm corect cursurile. Doar în ce privește organizația noastră studențească întârziem și căutăm printre noi pe cel ce ar putea să conducă destinele organizației noastre. Dacă dascălii noștri își aveau un conducător în persoana celui ce cu vârsta, cu înfățișarea tagoreiană, cu înțelepciunea solomonică, a Păr. Grigorie Pișculescu, apoi noi încă nu ne cântărisem puterile căci doar nici examenele nu erau criterii în acest sens. În orice caz pe calea inițiativelor individuale, folosind tot elanul nostru sufletec însoțit de sfaturile profesorilor noștri pe aci, pe colo am putut pune bazele unei tradiții academice relative, cu o revistă, cu o mică bibliotecă studențească și o organizație studențească similară celorlalte centre studențești unde nu există numai o facultate, ci 2-3 sau întreaga universitate.

Iată ce a însemnat pentru mine cursurile facultății de teologie aici în Chișinău, că provincia pe care n-am cunoscut-o acum o cunosc, sufletul fraților basarabeni îl prețuiesc și de aceea pentru însușirile lui bune pe toți colegii de care mă despart îi asigur că nu-i voi uita niciodată, iar celor ce rămân încă pe băncile universitare le spun:

„Fecimus quod potuirmnus, fecisti vos majus quia potestis”.

Nicolae IONIȚĂ

Traiul meu de călător m-a făcut să cer, în viața de toate zilele, ospitalitatea multor preoți din Basarabia și deci m-am deplasat în multe parohii... Dar, dacă varietatea peisajelor și a localităților, bogăția locuitorilor, frumusețea porturilor și mai ales purtarea și buna cuviință a preoților și a parohienilor mă încântau și mă bucurau, apoi, nu mai puțin mă întristam când aproape pretutindeni constatam o dezordine și o neglijență cu privire la bibliotecile bisericești. Simțământul meu de om nu mă lasă să tac, și dacă e astfel răsplătită ospitalitatea, apoi o fac nu spre muștrare, ci spre îndreptare.

Se știe, că pe lângă fiecare biserică există, după regulament și obicei, o bibliotecă, compusă în întregime din cărți religioase, morale și educative. Fiecare biserică primește revistele „Biserica Ortodoxă Română”, „Luminătorul”, „Căminul” etc., cari se trimit de către cei de la centru, spre a-l ține pe preot în lumea religioasă, spre a-l instrui și a-l mobiliza.

DESPRE BIBLIOTECILE PAROHIALE

Conștiința fiecărui om, ce se pretinde a fi civilizatorul mai zic cult, îl impune ca după ce a citit, a comentat și a dat altora să citească, să aibă respect față de această carte, la care au muncit atâtea suflete, și s-o așeze în dulap la locul cuvenit, în așteptarea noilor cetitori și doritori.

Ce se întâmplă însă? Unii preoți, la nevoie voi cita și numele – primind prețioasele reviste în fundurile întunecate ale satelor, – gratuit – căci se plătesc cu banii bisericești, nu numai că nu le citesc, dar nici nu le taie. Ba și mai grozav, se servesc de ele ca de hârtie maculată. Am văzut cu ochii mei, cum un exemplar din ultimele numere ale „Bisericii Ortodoxe” a fost distrus de preoteasă spre a învăli ceva mezeluri. Dar bietul nostru „Luminător”, el merge uneori direct spre a atâța focul și a astupa gura samovarului. Am văzut biserici, unde cărțile de ani de zile, erau azvârlite în clopotnița bisericii, peste care se pusese un strat gros de colb, și din care clopotarul – în lipsă de altă hârtie – rupea câte o fascicolă, pentru a-i servi ca hârtie de țigară. Preotul nici idee n-avea de tot ce se întâmplă.

Revistele ce le primise de la Unire erau sau prin casă, sau în alte locuri spre păstrare. În alte biserici, deși există un fel de bibliotecă, totuși trebuie să vie un om de inimă, pentru ca să fie totul așezat în ordine și curățenie. Și numai la câteva biserici – spre cinstea celor ce le conduc – am găsit biblioteci, orân-

duite, până la ultimele numere puse la locul lor în dulapuri spațioase și la care aleargă preotul și parohienii săi, spre meditare și cultivare.

Aceste sunt triste adevăruri despre starea bibliotecilor parohiale din comunele noastre. Unde mai pui că preotul poate conduce și bibliotecile înființate de diferitele instituțiuni culturale?

N-aș dori să mai adaog și despre felul cum cântăreții noștri se comportă cu revistele ce le primește clerul... Am întâlnit cântăreți, cari nu știau o revistă bisericească să-mi numească. Iar la întrebarea mea, de ce nu citește, am primit răspuns că: preotul e dator să citească și să predice, iar dânsul numai să cânte. Halul sufletesc și poziția în care am găsit unii preoți și mai ales cântăreții m-au făcut să regret o clipă că voi avea astfel de colegi... Biserica poate azi își duce zile amare, tocmai din cauza unora, cari nu înțeleg să fie la înălțimea chemării sale (dacă au mai avut-o). De aceea pentru îndreptarea primului rău din parohiile

noastre este să se apeleze la preot, la ultimul simțământ de om, de părinte și pastor, ca să aibă respect față de carte și să așeze în bună ordine biblioteca. Pe vremuri existau și cataloage cari indicau ce fel și ce cărți se găsesc în bibliotecă și numai astfel ne explicăm faptul, când aflăm cărți de o vechime rară. De ex. Cazanica Mitropolitului Varlaam, Psaltirea lui Dosoftei găsite în biblioteca parohială a bisericii din com. Cornova, jud. Orhei.

În sarcina cântăreților cade obligația de a scrie cataloagele, iar protoiereii să le controleze și să raporteze. Să se oblige preoții să completeze revistele întrebunțate în altă direcție și împreună cu cântărețul să aducă biblioteca în bună stare. În comunele unde există căminurile culturale și săli de cetire, biblioteca bisericească să fie deschisă pentru toți sub directa supraveghere a celor în drept. Prin îndreptarea acestui mic rău din parohiile noastre cu bunăvoința celor ce li se cade a fi luminători ai satelor, noi am da dovadă de îndeplinirea datoriei ce ni se cer, de respectul și de dragostea ce o avem de cultura religioasă morală. Iar având aceste calități, ni s-ar ridica prestigiul în fața parohienilor, am avea conștiința împăcată, și ar fi încă o dovadă, unde nu-i, de rostul Bisericii spre folosul Neamului.

Mihailovici PAVEL

Redactor-șef: Alexe RĂU
Secretar de redacție: Valentina GĂLUȘCĂ
e-mail: gazetabib@yahoo.com

Oxana PLUGARU

22-14-75; 24-04-43; 23-80-04